Il-pronunzja tas-suffiss pronominali: studju soċjolingwistiku tal-varjanti

[ɐ:] ~ ['ɐħ:ɐ]; [ɔ:m] ~ ['ɐħ:ɔm]; [ɐ'ʊlʊ] ~ [ɐ'ħ:ʊlʊ]

Christina Sammut

F'dan l-istudju ser jissemmew kemm-il darba l-frażijiet "pronunzja normalizzata" u "pronunzja innovattiva". "Pronunzja normalizzata" tfisser pronunzja aċċettata fl-iskejjel, fil-kotba tal-grammatika u mill-kelliema edukati. "Pronunzja innovattiva" hija pronunzja aktarx riċenti li għalkemm tista' tinstema' regolarment, qatt ma ġiet ikkunsidrata pożittivament mill-iskejjel u mill-grammatiki.

1.0 Iċ-ċensura

Aħna kontinwament niġu ġġudikati mhux biss b'dak li ngħidu iżda wkoll kif ngħiduh.[1]

Hekk, il-Kummissjoni Lingwa tal-Akkademja tal-Malti tiċċensura "il-pronunzja devjanti" tas-suffiss pronominali *-aha*, *-ahulu* u *-ahom*. Il-kummissjoni tistqarr li kliem bħal *jaqraha* u *jaqrahom* m'għandhomx jingħadu *jaqraħħa*, *jaqraħħom*.[2]

Referenza oħra li sibt hi ta' Fenech. Jikteb li:

> Meta l-*h* taħbat bejn il-vokali *a* u *o*, hi ma tkunx realizzata. Għalhekk, kliem bħal 'tahom' u 'rahom' ikun x'aktarx imlissen /to:m/ u /ro:m/, għalkemm hemm il-possibbiltà li fil-Malti standardizzat ikunu ppronunzjati b'reqqa ikbar bħala /'ta.om/ u /'ra.om/.[3]

Fenech eskluda għalkollox il-pronunzja [ħ] fil-kliem *rahom* u *tahom,* anzi jistqarr iċ-ċans kbir tal-iperkorrettezza fil-Malti standard. Illum, il-pronunzja [ˈtɔːm] titqies bħala Malti standard, filwaqt li fit-taħdit ta' kuljum tisma' ħafna li jippronunzjaw [ˈtɐħːɔm] u [ˈrɐħːɔm]. Din l-istqarrija tista' tindika ċensura tal-pronunzja innovattiva jew li l-pronunzja innovattiva f'dak iż-żmien ma kinitx evidenti daqs illum.

Hu deċiż li l-pronunzja [ɐˈħːɐ] minflok [ɐː] hi ħażina. Din il-perċezzjoni mnejn oriġinat? Liema huma l-fatturi influwenti li jwasslu għall-pronunzja [ˈɐħːɐ], [ˈɐħːɔm] u [ɐˈħːʊlʊ] tas-suffissi *-aha*/*-ahom*/*-ahulu*? Ir-raġuni taċ-ċensura li jagħtu xi wħud, ngħidu aħna dawk involuti fil-MATSEC, hi li l-pronunzja innovattiva għadha ma nfirxitx sew fil-pajjiż u għalhekk ma tistax titqies parti mill-Malti standard. Dan l-argument hu impressjonistiku ladarba kien għadu ma sarx stħarriġ xjentifiku.

2.0 L-istorja tal-pronunzja tas-suffiss pronominali

Sas-seklu 19, l-ortografija Maltija kienet għadha fonetika. Għalhekk, ir-rappreżentazzjoni tal-*h* f'għadd kbir ta' dokumenti storiċi hija evidenza tat-tlissin tagħha. Ngħidu aħna, fil-poeżija ta' Buonamico nsibu dawn iż-żewġ verbi bis-suffiss pronominali *-ha* mlissen*: i uuennes**ha*** (iwennisha) u *i charis**ha*** (iħarisha).

3.0 L-istħarriġ

Qabel kull stħarriġ, ir-riċerkatur jagħmel studju pilota fuq kampjun żgħir ta' nies sabiex jagħżel liema varjabbli jikkundizzjonaw ir-riċerka tiegħu. Ir-riżultati tal-istudju pilota jwassal lir-riċerkatur sabiex jikkoreġi l-metodoloġija tal-istħarriġ fejn hemm bżonn u jiffoka fuq il-varjabbli kundizzjonanti indikati fl-istudju pilota. Il-kampjun tal-istudju attwali li jwassalna għall-konklużjonijiet finali, ikun ħafna ikbar minn tal-istudju pilota.

3.1 Premessa

Nibda biex infakkar li għalkemm l-istħarriġ jiffoka fuq eżerċizzju orali, it-tip ta' taħdit xorta waħda kien ippjanat minħabba li l-metodu tal-istħarriġ kien jikkonsisti f'silta strutturata minn qabel. Dan ifisser li, minkejja illi ppruvajt

innaqqas mill-formalità tas-sitwazzjoni, il-varjazzjonijiet fonetiċi li ħarġu minn fomm il-parteċipanti setgħu ma kinux għalkollox spontanji, ladarba kienu esposti għall-kitba (ara l-appendiċi "Il-kaċċa u l-insib").

L-influwenza tat-test miktub innutajtha fil-varjant *jużahom*. Kull parteċipant li nqabad f'diffikultà biex jippronunzjah, spiċċa jaqsmu f'sillabi: *ju-ża-hom* [jʊ'zɐɔ:m]. Flimkien ma' din l-influwenza, sibt influwenza oħra li kont konxja sew tagħha. Il-parteċipanti li jafu d-djalett, awtomatikament ibiddlu l-imġiba lingwistika minn pronunzja djalettali għal waħda standard. Ħafna drabi dan isir kull meta l-persuna ta' quddiemhom tkun għalkollox barranija, kif kont jien għalihom.

3.2 Riflessjonijiet fuq ir-riżultati

Iddeċidejt li nistħarreġ verbi bis-suffissi *-aha*/*-ahom*/*-ahulu*, u għalhekk għażilt il-kliem *jipprattikaha*, *tisparaha*, *taċċettaha*, *tiddisturbahom*, *jikkaċċjahom*, *jużahom*, *jimmarkahulu*, *jibbalzmahulu* u *jimmontahulu* fis-silta dwar il-kaċċa u l-insib. Apparti minn hekk, ħsibt li jkun għaqli li ndaħħal tal-inqas verb wieħed suxxettibbli għall-iperkorrettezza, u għalhekk għażilt *jiġmagħhom*.

Il-kampjun tal-kelliema mistħarrġa jikkonsisti f'nisa u rġiel b'livell ta' edukazzjoni differenti li jgħixu f'Malta (mhux Għawdex), magħżulin skont ir-residenza biex il-kampjun ikun rappreżentattiv. Il-kampjun jinkludi wkoll kelliema tal-Malti standard u l-Malti djalettali.

Kemm fl-istudju pilota u kemm fl-attwali, il-pronunzja normalizzata għadha tintuża mill-maġġoranza tal-kelliema, kważi f'kull forma trattata hawn, minbarra fis-suffiss *-ahulu*. Madankollu, in-numru tal-kelliema li jużaw il-pronunzja l-ġdida jammonta għal terz u jindika li l-bidla fil-pronunzja ta' dawn is-suffissi pronominali qed isseħħ gradwalment. Minn 120 parteċipant tal-istudju attwali, tliet kwarti ppronunzjaw is-suffiss *-ahom* bħala ['ɔ:m], nofshom ippronunzjaw *-aha* bħala [ɐ:], iżda mhux hekk fis-suffiss *-ahulu*, għax il-maġġoranza (58.3%) lissnet il-pronunzja innovattiva [ɐ'ħ:ʊlʊ].

4.0 Iż-żewġ varjabbli kundizzjonanti

4.1 L-età

Fost il-ħames varjabbli li inkludejt fl-istħarriġ – is-sess, l-età, l-edukazzjoni, il-lokalità, id-djalett/l-istandard – il-varjabbli li sa mill-istudju pilota ħarġet l-iktar relevanti hi l-età. Il-kelliema żgħar, jiġifieri bejn il-ħdax u l-ħmistax-il

sena, għandhom it-tendenza li jlissnu l-pronunzja innovattiva, filwaqt illi l-kbar għandhom it-tendenza li jlissnu l-pronunzja normalizzata.

Fil-kampjun tiegħi jidher ċar li aktar ma tikber l-età, il-pronunzja innovattiva tonqos u dik normalizzata tiżdied. Ngħidu aħna, fit-tabella 4.1, tliet kwarti tal-grupp iż-żgħir jinqeda bil-pronunzja innovattiva [ˈɐħ:ɔm], iżda jekk nitilgħu fl-età u mmorru għall-grupp il-medju, insibu li din il-pronunzja riċenti tonqos, speċjalment f'kelliema anzjani. Min-naħa l-oħra, jekk nieħdu l-istess tabella u nħarsu lejn il-pronunzja normalizzata [ˈɔ:m], fiha nsibu l-istess tendenza iżda bil-maqlub: il-pronunzja normalizzata tikber b'27% minn kelliema żgħar għall-kelliema tal-grupp medju, u terġa' tikber b'27% oħra meta naslu għall-anzjani.

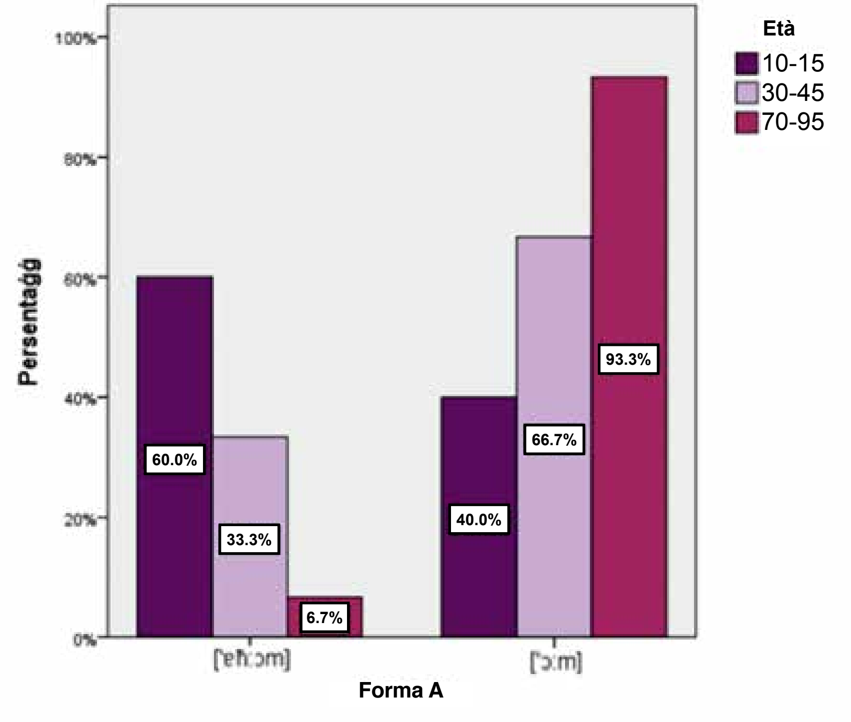

Tabella 4.1 Varjanti fonetiċi (Forma A, eż. jużahom) f'relazzjoni mal-età

Ir-riżultati tas-suffiss *-ahom* japplika wkoll għas-suffiss *-aha* kif jidher f'tabella 4.1.2, bid-differenza li l-persentaġġ taż-żgħażagħ li jlissnu l-pronunzja innovattiva, jammonta għal ftit iktar min-nofs.

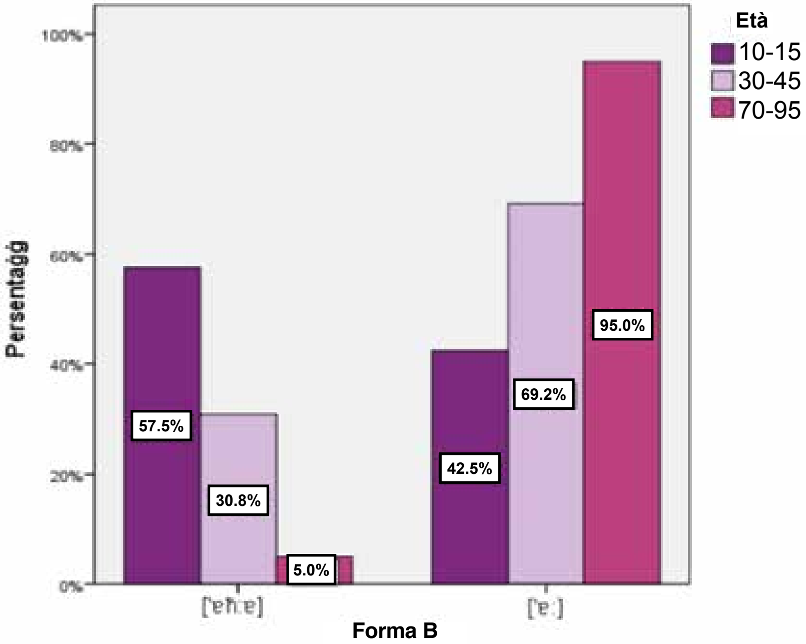

Tabella 4.1.2 Varjanti fonetiċi (Forma B, eż. taċċettaha) f'relazzjoni mal-età

Ċifri bħal dawn huma qawwijin u jikkonfermaw kemm kelliema 'l fuq minn 70 sena huma l-iktar kelliema li jżommu mal-pronunzja normalizzata u hu aktar diffiċli għalihom biex jikkonformaw mal-bidliet ġodda tal-pronunzji.

Kif jidher f'tabella 4.1.3 t'hawn taħt, is-suffiss *-ahulu* jidher suxxettibbli ħafna għall-pronunzja innovattiva [ɐ'ħːʊlʊ], għax meta nqabblu t-tlissina ta' dan is-suffiss mal-oħrajn (*-ahom* u *-aha*), insibu li *-ahulu* tgawdi perċentwal ikbar tal-pronunzja innovattiva. Tant hu hekk li l-ikbar perċentwal tal-anzjani li jlissnu l-pronunzja innovattiva fost it-tliet suffissi, jinsab f'din il-forma, 23.3%, meta mqabbel ma' 6.7% fis-suffiss *-ahom* u ma' 5.0% fis-suffiss *-aha*.

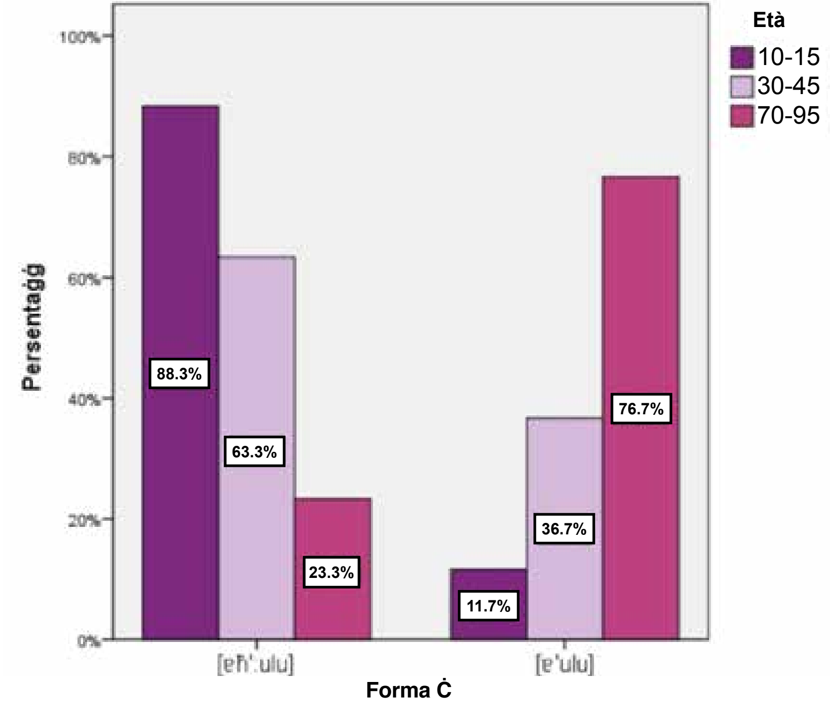

Tabella 4.1.3 Varjanti fonetiċi (Forma Ċ, eż. jimmontahulu) f'relazzjoni mal-età

4.2 Id-djalett

Insibu għadd ta' fatturi li jinfluwenzaw lill-kelliema tad-djalett u jrażżnulhom l-influwenzi djalettali huma u jitkellmu, fosthom il-preġudizzju kontra d-djalett u t-test miktub li jinfluwenza l-qari u joħloq ambjent formali. Dan jista' jispjega l-għaliex id-djalett ma ħariġx relevanti f'dan l-istudju.

Fit-tabelli 4.2-4.2.3 ta' hawn taħt li jikkonsistu fil-ħames varjazzjonijiet fonetiċi (Forma A sa Forma E) f'relazzjoni mad-djalett u l-istandard, il-pronunzja normalizzata reġgħet baqgħet l-iktar forma mlissna fil-każ tas-suffissi *-ahom* u *-aha* (ara tabelli 4.2 u 4.2.1).

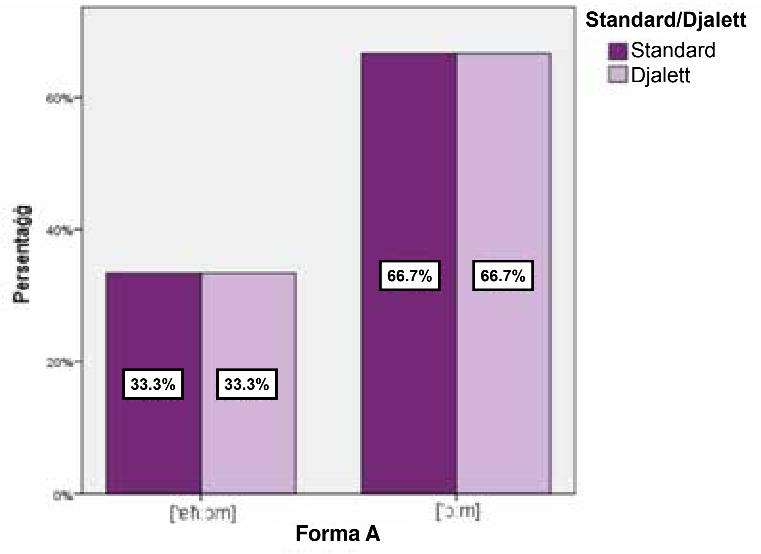

Tabella 4.2 Varjanti fonetiċi (Forma A, eż. tiddisturbahom)
f'relazzjoni mal-istandard u d-djalett

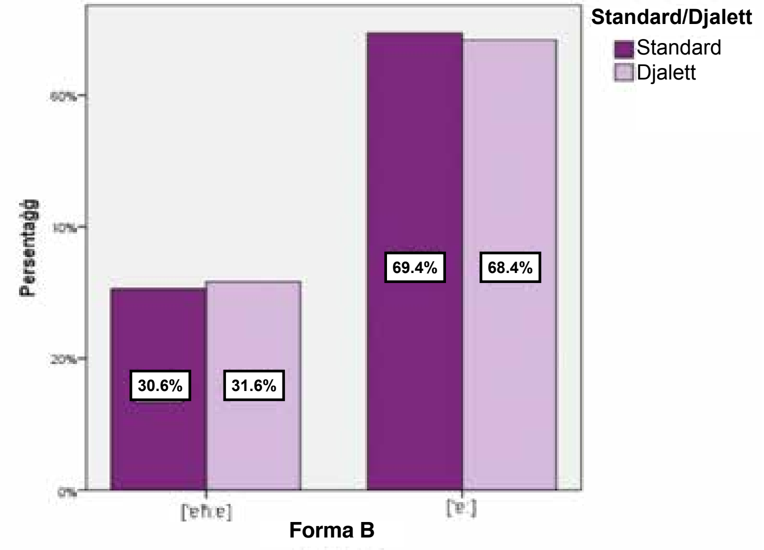

Tabella 4.2.1 Varjanti fonetiċi (Forma B, eż. jipprattikaha)
f'relazzjoni mal-istandard u d-djalett

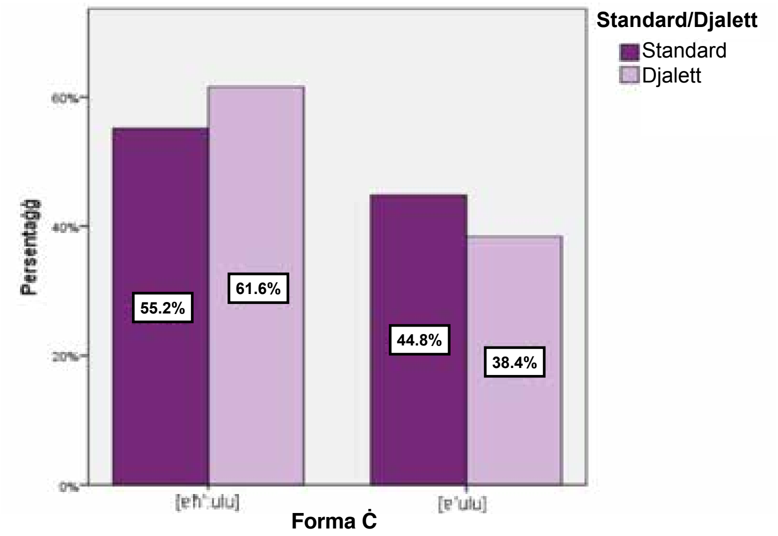

Tabella 4.2.2 Varjanti fonetiċi (Forma Ċ, eż. jimmarkahulu) f'relazzjoni mal-istandard u d-djalett

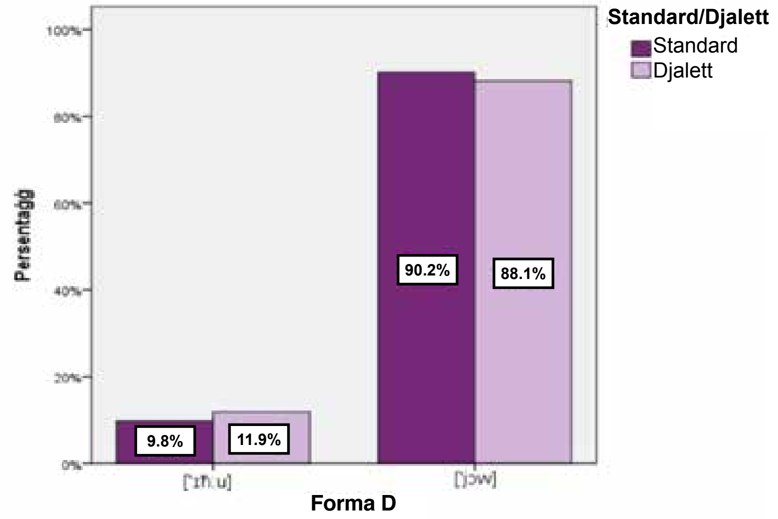

Tabella 4.2.3 Varjanti fonetiċi (Forma D, eż. ibigħu) f'relazzjoni mal-istandard u d-djalett

Jekk nagħtu daqqa t'għajn lejn il-perċentwali, mal-ewwel nintebħu li huma wisq qrib ta' xulxin, għalhekk il-varjabbli standard/djalett ma ħariġx relevanti, imma dan ma jfissirx li huwa irrelevanti. Qabel kollox irridu nikkunsidraw li fl-istħarriġ inqdejt b'silta stampata u dan rażżan l-influwenzi djalettali. Minħabba f'hekk, ir-riżultati mhux ser ikunu mera tas-sitwazzjoni reali mija fil-mija. F'kelma waħda, il-lingwa hi sensittiva għall-kuntesti.

Minħabba l-formalità ma nistgħux nistudjaw l-elementi lingwistiċi tat-taħdit spontanju kif inhu xieraq. Dan nikkonfermah għaliex waqt l-istħarriġ, il-parteċipanti awtomatikament inqdew b'reġistru formali addattat għas-sitwazzjoni formali preżenti. B'attitudni bħal din, diffiċli tikseb riżultati rappreżentattivi b'rabta mad-djalett.

Innutajt din l-imġiba fil-ħin li fih l-informanti bdew jaqraw is-silta tal-kaċċa u l-insib. Wieħed minnhom, li għandu 33 sena, trabba Ħal Għargħur u jgħix Ħal Kirkop, żewġ irħula bid-djalett tagħhom, qara s-silta bil-Malti standard bħall-informanti li trabbew u jgħixu fl-ibliet bħall-Gżira, Tas-Sliema u San Ġiljan. Minkejja li huwa kelliem djalettali, awtomatikament adatta ruħu għas-sitwazzjoni formali mitluba mill-qari ta' silta stampata u għaldaqstant ikkonforma mal-istandard.

Mill-banda l-oħra, li kieku parti mill-parteċipanti ż-żgħar kienu minn Għawdex, naħseb li s-sitwazzjoni kienet tkun differenti u r-relazzjoni bejn il-varjanti fonetiċi u d-djalett did-darba kienet toħroġ relevanti mal-ewwel. Dan għax it-tfal u l-għalliema Għawdxin jużaw id-djalett fil-klassi ħafna iżjed mit-tfal Maltin li jafu d-djalett f'Malta. Fil-fatt, "it-tfal Għawdxin kienu jsibu diffikultà huma u jispellu minħabba d-djaletti li huma kienu jitkellmu bihom, it-tfal Maltin ma kellhomx problema f'dan ir-rigward".[4]

Kollox jindika li l-bdil li qed iseħħ hu primarjament lingwistiku, għalhekk temporali u b'rabta mal-età. Kif il-pronunzja qed tinbidel issa, hi suġġetta għal bidla 'l quddiem. Normalment, fid-djalett nistennew tendenza konservattiva, għalhekk nistennew li l-innovazzjoni tiġri fl-istandard. Minkejja d-differenza ta' ġenerazzjoni, żagħżugħ li juża d-djalett, xorta nissopponu li jkollu tendenza konservattiva fid-djalett tiegħu, kif irriżulta ċarament fl-istudju attwali. Din tista' tkun raġuni oħra tal-għaliex ma rriżultat l-ebda differenza bejn kelliema tal-istandard u kelliema li jafu l-Malti djalettali.

5.0 Is-sess, l-edukazzjoni u l-lokalità mhumiex relevanti

Jista' jagħti l-każ li dawn il-varjabbli ma ħarġux sinifikanti minħabba li l-kampjun tal-istudju pilota kien żgħir. Fil-fatt, fl-istudju attwali, b'kampjun erba' darbiet ikbar, il-varjabbli tas-sess ħarġet sinifikanti fis-suffiss *-ahom* biss, filwaqt illi l-varjabbli tal-lokalità ħarġet relevanti fis-suffissi *-ahom* u *-aha*. Ir-rilevanza tas-sess fl-istudju attwali tista' tkun biss kumbinazzjoni ladarba s-sess ma rriżultax sinifikanti fil-bqija tas-suffissi l-oħra. Dwar il-lokalità m'hemmx wisq xi tgħid ħlief li ma ħarġitx relevanti għalkemm stennejt li din ser taffettwa xi ftit il-pronunzja tal-kelliema ladarba d-djalett hu marbut mal-irħula.

5.1 Is-sess

Jekk tkun mara jew raġel ma jaffettwax il-pronunzja tas-suffiss pronominali. Il-perċentwali fit-tabelli 5.1-5.1.4 li jindikaw ir-relazzjoni bejn il-pronunzja u s-sess huma viċin xulxin, tant li l-varjazzjoni bejn il-pronunzja normalizzata u l-pronunzja innovattiva hi ta' 8.2% fis-suffiss *-ahom*, 10.3% fis-suffiss *-aha* u 1.3% fis-suffiss *-ahulu*. B'hekk, sa mill-istadju bikri għandna evidenza ċara, li s-sess mhux relevanti, għalhekk eskludejtu minnufih mill-istudju attwali.

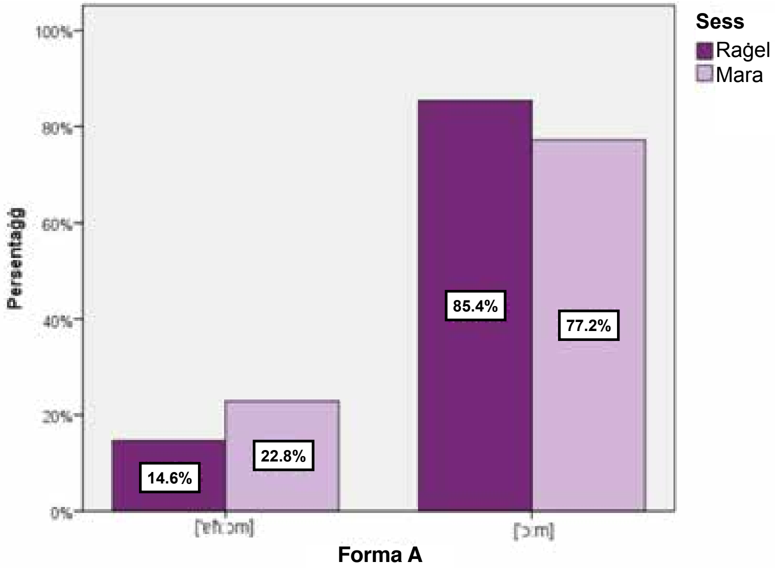

Tabella 5.1 Varjanti fonetiċi (Forma A, eż. tiddisturbahom) f'relazzjoni mas-sess

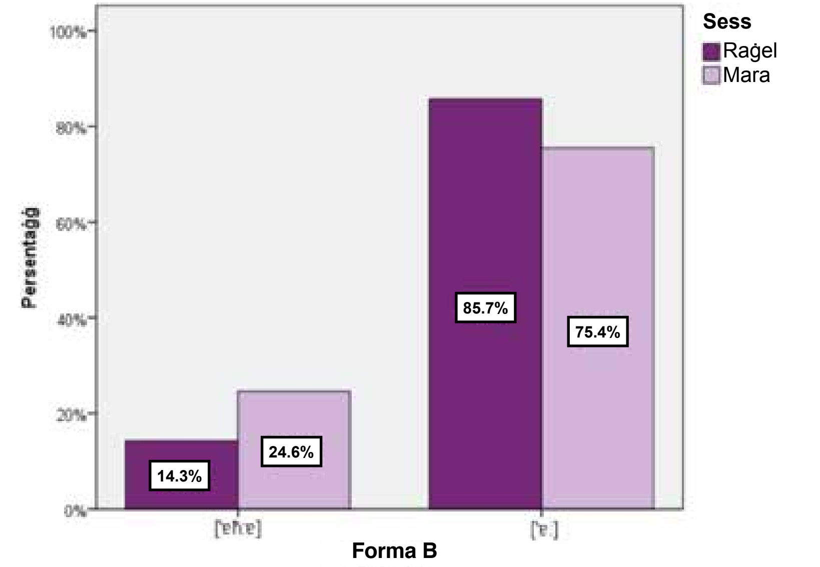

Tabella 5.1.1 Varjanti fonetiċi (Forma B, eż. jipprattikaha) f'relazzjoni mas-sess.

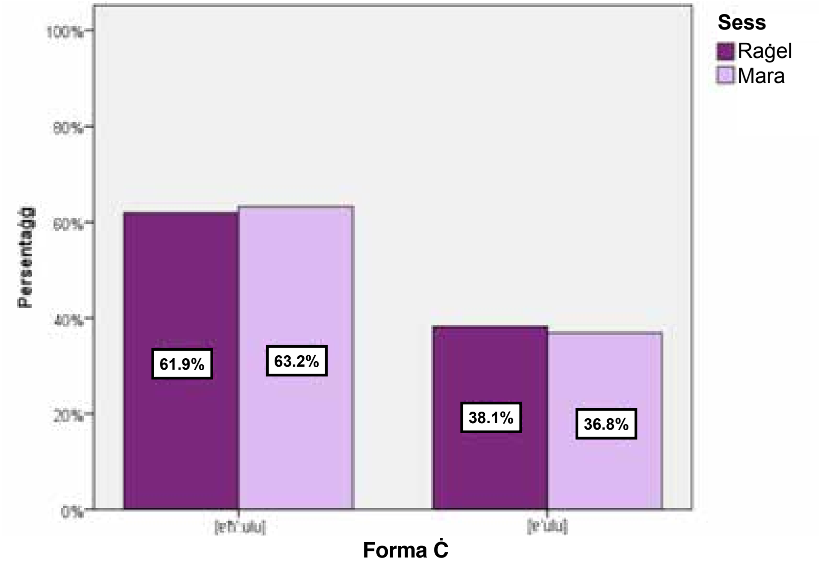

Tabella 5.1.2 Varjanti fonetiċi (Forma Ċ, eż. jimmarkahulu) f'relazzjoni mas-sess.

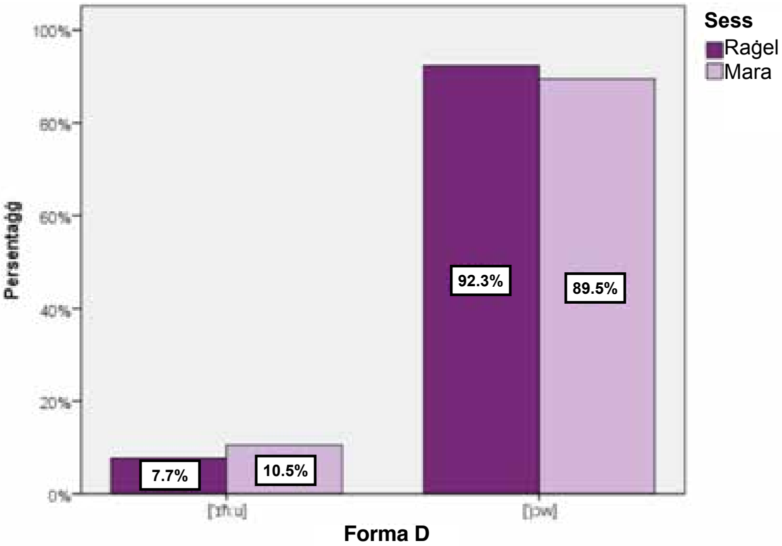

Tabella 5.1.3 Varjanti fonetiċi (Forma D, eż. ibigħu) f'relazzjoni mas-sess.

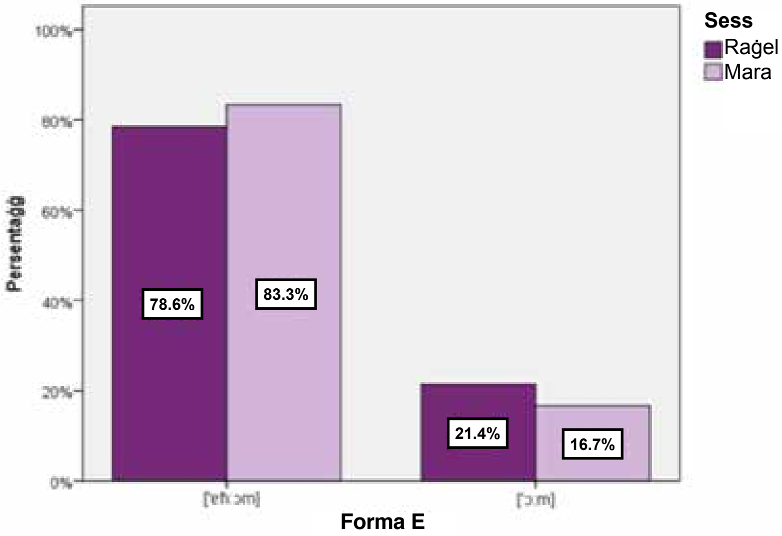

Tabella 5.1.4 Varjanti fonetiċi (Forma E, eż. jiġmagħhom) f'relazzjoni mas-sess.

Fl-aħħar mill-aħħar, għalkemm is-sess ma ħariġx relevanti, xorta huwa riżultat interessanti fih innifsu.

5.2 L-età u l-edukazzjoni

Ta' min jinnota li l-edukazzjoni, minħabba r-rabta mal-età, fid-dieher hija relevanti. Il-parteċipanti li lissnu l-pronunzja normalizzata b'mod konsistenti fil-ħdax-il varjazzjoni fonetika, attendew l-iskola sal-livell primarju biss. Dan ifisser li dawk li huma kbar fl-età u dawk li attendew l-iskola sal-primarja biss, ilissnu l-pronunzja normalizzata, filwaqt illi min kompla l-iskola jlissen l-iktar il-pronunzja innovattiva, xhieda li l-edukazzjoni hi marbuta mal-età *indirettament.*

Il-maġġoranza tal-parteċipanti li attendew sal-edukazzjoni primarja biss huma anzjani, għalhekk jagħmel sens li fil-parti tal-edukazzjoni primarja nsib il-maġġoranza kważi assoluta tal-pronunzja normalizzata, ladarba mit-tabelli tal-età, il-pronunzja normalizzata ħarġet relevanti fl-anzjani.

Fil-livelli l-oħra tal-edukazzjoni, dawk li għadhom jattendu s-sekondarja, ilissnu l-pronunzja innovattiva, iżda fl-istudju attwali ma nsibux differenza drastika bejn iż-żewġ pronunzji, għax 49.7% ppronunzjaw [ˈɐħːɐ] u 51.9% ppronunzjaw [ˈɐħːɔm], filwaqt li 48.1% ppronunzjaw [ˈɔːm] u 50.3% ppronunzjaw [ɐː] (ara tabelli 5.2-5.2.2 mill-appendiċi). Dan għaliex fil-grupp tal-edukazzjoni sekondarja m'hemmx biss iż-żgħażagħ tal-lum li għadhom jattendu s-sekondarja, iżda nsibu wkoll ħafna adulti u ftit anzjani li komplew sa dan il-livell. Minħabba f'hekk, fin-nofs insibu l-varjabbli tal-età u għalhekk wisq nissuspetta li r-relazzjoni bejn l-edukazzjoni u dawn il-pronunzji hi wkoll *aċċidentali.*

6.0 Iperkorrettezza

Il-verb 'jiġmagħhom' wassal uħud mill-parteċipanti biex jagħmlu iperkorrezzjoni. L-okkorrenza tal-iperkorrezzjoni kienet ikbar milli ħsibt. Minn kampjun ta' 33 parteċipant tal-istudju pilota, 6 għamlu iperkorrettezza u lissnu [jɪʤˈmɔːm], filwaqt li fl-istudju attwali nsibu 24 parteċipant. L-istess parteċipanti lissnu l-pronunzja normalizzata fil-bqija tal-varjanti tas-silta.

Kif jidher fit-tabella 6.1, l-anzjani huma l-iktar grupp li jispikka fl-iperkorrezzjoni. F'din it-tabella, il-perċentwal tal-iperkorrezzjoni jikber maż-żieda fl-età. B'mod konċiż, ir-riżultat jispjega l-mentalità konservattiva tal-adulti lejn il-pronunzja innovattiva. Din il-mentalità esprimewha kull meta żammew mal-pronunzja normalizzata u saħansitra lissnu s-suffiss *-agħhom* [ˈɔːm] minkejja li skont ir-regola stabbilita hu ppronunzjat [ˈɐħːɔm]. L-età hi l-unika varjabbli soċjolingwistika relevanti b'rabta ma' dan il-fenomenu lingwistiku.

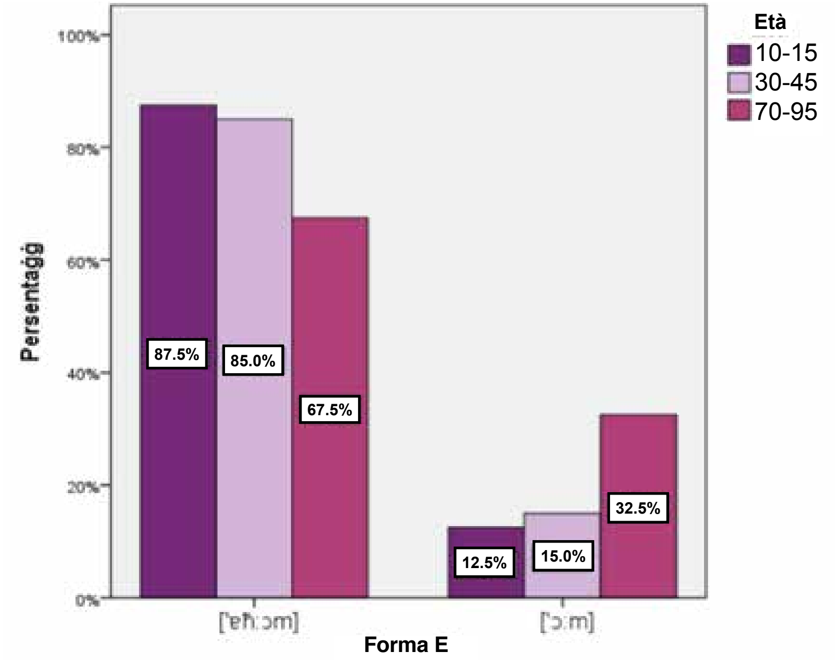

Tabella 6.1 Varjanti fonetiċi (Forma E, eż. jiġmagħhom) f'relazzjoni mal-età

7.0 Stħarriġ ieħor

Minħabba l-influwenza formali li xekklet il-pronunzja djalettali tal-parteċipanti, segwejt programm televiżiv popolari illi fih sikwit isiru diskussjonijiet ta' natura sħuna li jnaqqsu ftit mill-formalità tad-diskussjoni. Dan għamiltu biex nieħu idea ta' liema pronunzji qed ikunu esposti għalihom it-telespettaturi. Mill-programm ħriġt it-tabella 5.B.

Il-varjazzjoni fonetika	**Is-sentenzi li fihom intqalu l-varjazzjonijiet fonetiċi**
[jɐp:lɪ'kɐ:]	"id-deroga partikulari jaqbad u *japplikaha*"
[nɪs:ɔstɐnz'jɐ:]	"ħa *nissostanzjaha*" (x9)
[tɪnfʊr'mɔ:m]	"*tinfurmahom*"
[nɪd:ɪkjɐ'rɐ:]	"qed nerġa' *niddikjaraha*" (x2)
[ʔɐ'tɐʊlɔm]	"L-insib *qatagħhulhom* fin-94"
[tɪk:rɪtɪ'kɔ:m]	"Tista' *tikkritikahom* għax huma ma ġewx"

Tabella 5.B: *Affari tagħna*: "Il-kaċċa u l-insib"

Jidher illi, anke f'diskussjonijiet pjuttost sħan u emottivi, il-pronunzja l-iktar dominanti hi dik normalizzata. Fil-programm *Affari tagħna*, 14% tal-pronunzja hi skont it-tendenza riċenti, mentri 86% tal-pronunzja kienet tikkonsisti fil-pronunzja normalizzata u dan minkejja li d-diskussjoni kienet waħda mmovimentata u qawwija.

Għalkemm l-argument tiegħi dwar il-midja hu biss impressjonistiku, stennejt li ser insib iktar okkorrenzi tal-pronunzja innovattiva. Però ta' min jgħid li fil-programm *Affari tagħna*, il-parti l-kbira tal-udjenza u l-mistidnin kienu ta' età medja u wħud minnhom kienu 'l fuq minn 60 sena, għalhekk, minn dan l-angolu, ir-riżultat jagħmel sens. Apparti minn hekk, ir-riżultat hu bbażat fuq programm wieħed, għalhekk jista' jagħti l-każ li jekk isir studju fil-fond dwar il-pronunzja innovattiva tas-suffissi li qed nistħarreġ, f'għadd ta' programmi televiżivi, ir-riżultat ikun xort'oħra.

8.0 Għeluq

Il-lingwa standard tinbidel. Kieku ma seħħx tibdil fl-istandard, kieku għadna llissnu l-*għ* u l-*h*: *Kalzettih*.[5] Mela l-proċess tal-bidla joffri alternattivi li wara xi reżistenza mill-awtur tal-kotba tal-iskola, il-varjazzjonijiet lingwistiċi jiġu aċċettati wara perjodu ta' żmien, kif jista' jiġri lill-pronunzja *-aha*. Parti mill-evoluzzjoni ssir propju permezz tal-varjetajiet lingwistiċi.[6]

Il-bidla lingwistika minn [ɐ:] għal [ʻɐħ:ɐ] għadha mhix mitmuma għax il-pronunzja innovattiva għadha meqjusa bħala 'ħażina' għalkemm nisimgħu ħafna li jlissnu, ngħidu aħna, [rɐ'ħ:ɐ] flok [rɐ:] *raha*, [ndɪmʊnjɐ'ħ:ɐ] flok [ndɪmʊn'jɐ:] *indimunjaha*. Dan juri l-potenzjal li għalkemm il-pronunzja [ʻɐħ:ɐ] mhix aċċettata u hi ppenalizzata fl-eżamijiet taċ-ĊES,[7] għandha l-probabbiltà li ssib postha fl-istandard, b'konsegwenza li l-pronunzja normalizzata tispiċċa u l-pronunzja innovattiva li hi mlaqqma "devjanti" mill-Kummissjoni Lingwa, issir l-unika pronunzja standard.

It-taħdita organizzatha l-Akkademja fil-31 ta' Ottubru 2013.

Appendiċi

IL-KAĊĊA U L-INSIB

In-namra

Il-kaċċa hi meqjusa bħal 'namra', imħabba u passjoni qawwija. In-nies involuti fil-kaċċa jqisuha bħala delizzju aktar milli sport, filwaqt li min hu kontriha jsejħilha sport imdemmi. Studji juru li apparti s-sensazzjoni qawwija li jħoss kaċċatur, jinħassu wkoll sintomi fiżiċi bħal rogħda fi żmien ir-rebbiegħa u tensjoni li saħansitra jiġu bżonn il-kalmanti.

Regoli ġodda

Il-kaċċa ġiet ristretta ħafna. Ir-regoli l-ġodda li daħħal il-Gvern jolqtu l-ibbalzmar, l-insib, id-distanza tal-isparatura, il-bejtiet u l-frieħ li ma tistax tiddisturbahom, l-isparar fuq il-plattini u l-istaġuni. Ftit mill-għasafar imsemmija fir-regoli l-ġodda huma: il-pitirrossi, it-tajr tal-priża, l-għasafar tal-għana, il-gurlini u ċ-ċief. Dawn bl-ebda mod wieħed ma jista' jikkaċċjahom.

Dawn huma l-affarijiet li nassab, skont il-liġi, ma jistax jużahom għax huma meqjusa bħala għemejjel kifrin: użu ta' lixka velenuża jew stupifikanti, trabokk tal-pitirrossi, xi mezz tal-elettriku jew gass u xbiek magħrufa bħala 'ranja'. Ovvjament, il-ħwienet ma jistgħux ibigħu materjali ta' dan it-tip.

Barra l-kaċċatur u n-nassab, anke l-*bird ringer* għandu bżonn il-liċenzja. Ebda individwu bla liċenzja, ma jista' jaqbad għasfur, ilibbislu ċ-ċurkett u jimmarkahulu. Kull *ringer* bil-liċenzja jrid jeħles lill-għasfur minnufih.

Ir-regola tal-ibbalzmar twissi lill-balzmatur, li kull min jieħu xi tip ta' għasfur illegali għandu biex jibbalzmahulu jew jimmontahulu, jirrifjuta. Jekk jikser din ir-regola, il-liċenzja tal-ibbalzmar ma tiġġeddidlux.

Il-kaċċa tinbidel maż-żmien

Punt interessanti għall-istorja kulturali, hu li l-kaċċa kienet attività tas-sinjur. Is-sinjur kien jixtri l-artijiet biex il-kaċċa jkun jista' jipprattikaha aħjar. L-artijiet kienu jgħassuhomlu l-pulizija. L-aċċessorji bżonjużi għal din in-namra minn dejjem kienu jiswew kemxa flus. Il-ħaddiem kien isibha diffiċli sabiex jixtri l-affarijiet kollha meħtieġa u jsib il-ħin x'joffri għall-kaċċa minħabba x-xogħol.

Tattika intelliġenti ta' kif id-dilettant jikkaċċja t-tajr, tikkonsisti fl-użu ta' każett bl-għajjat tat-tajr jew suffara għal tal-apposta biex jiġmagħhom, iżda din mhijiex permessibbli.

Għal xi wħud, l-isparar fuq il-plattini hi alternattiva għall-isparar fuq it-tajr. Dan jissejjaħ *clay-pigeon*. Bażikament jikkonsisti fi plattina li tisparaha magna, imbagħad it-tiratur jimmira biex jolqotha. Ir-reazzjoni ta' ħafna mill-kaċċaturi dwar dan l-isport, hi li s-sensazzjoni mhi xejn l-istess.

Ħafna jikkonkludu li m'għadx fadal lok għal dan id-delizzju. Il-kaċċaturi huma urtati, speċjalment dawk ġenwini li jimxu mar-regoli. Regola drastika kontra dak li tipprattika mhux lakemm taċċettaha. F'konferenza tal-aħbarijiet, il-Federazzjoni tal-Kaċċaturi dehret xettika dwar jekk it-tradizzjonijiet tal-kaċċa u l-insib jibqgħux ħajjin.

Tabelli

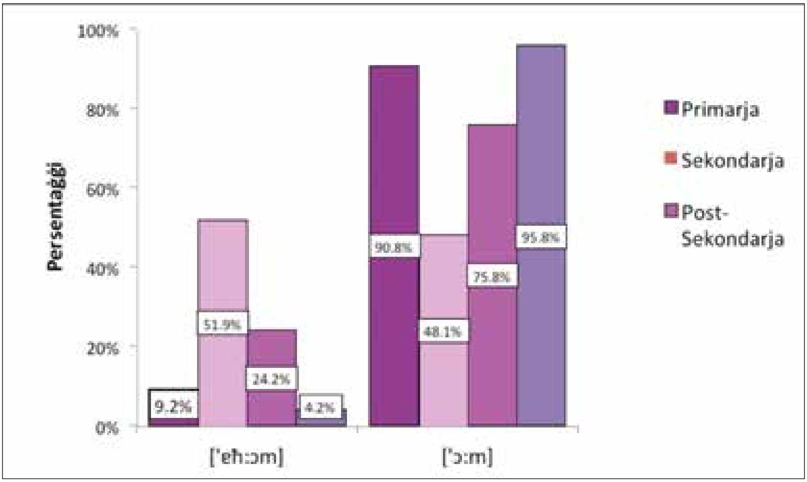

Tabella 5.2 Varjanti fonetiċi (Forma A) f'relazzjoni mal-edukazzjoni

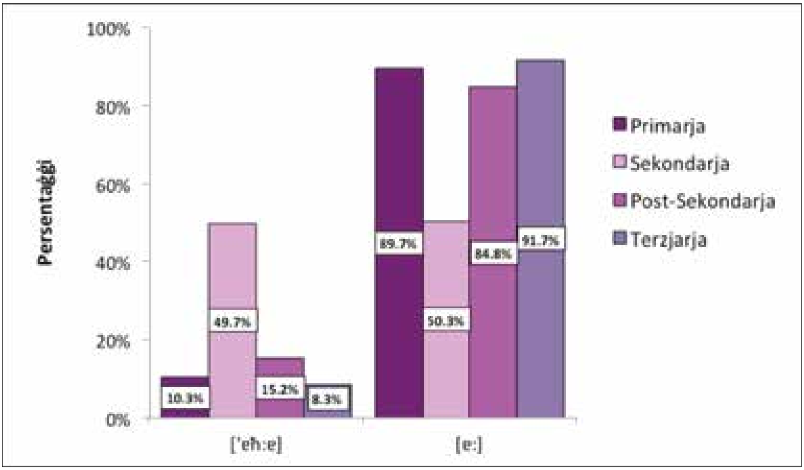

Tabella 5.2.1 Varjanti fonetiċi (Forma B) f'relazzjoni mal-edukazzjoni

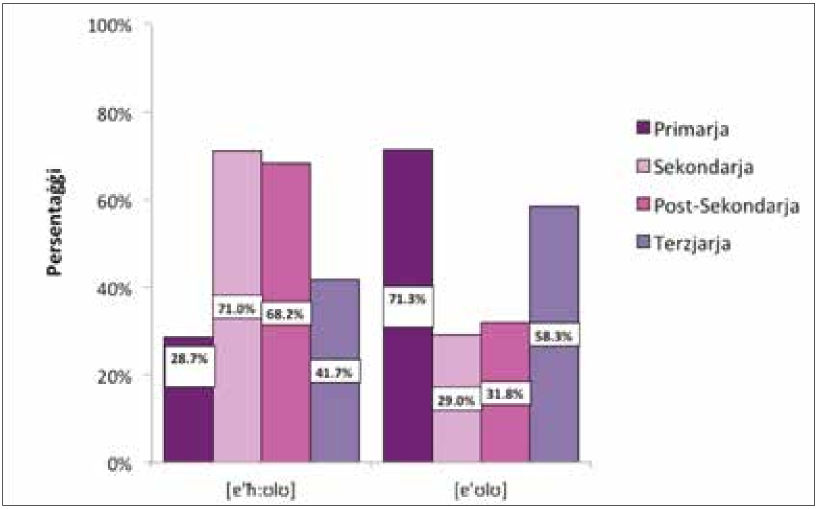

Tabella 5.2.2 Varjanti fonetiċi (Forma Ċ) f'relazzjoni mal-edukazzjoni

Noti

1 Lars Andersson & Peter Trudgill, *Bad language* (Oxford: Basil Blackwell Ltd., 1990) 191.

2 L-Awtorità tax-Xandir. "Linji Gwida. L-Ewwel Parti". Sit elettroniku. 8 ta' Awwissu 2010. <http://www.maltesetranslators.com/Kummissjoniakkademja.htm

3 Dwardu Fenech, *Studji Lingwistiċi tas-Seklu XX* (Malta: A. C. Aquilina & Co., 1980) 78.

4 Tiziana Casha, *Studju tal-Kuntest Lingwistiku Djalettali f'Għażla ta' Klassijiet tal-Primarja f'Għawdex*, teżi tal-B.Ed. (Unuri) (Università ta' Malta, 2006) 3.

5 Olvin Vella, *L-Għejun tal-Istorja tal-Ilsien Malti. Ġabra ta' dokumenti bil-Malti mill-bidu sa Vassalli,* teżi tal-M.A. (Università ta' Malta, 2006) 71.

6 L-evoluzzjoni lingwistika tgħaddi minn erba' stadji. Fil-bidu, il-forma standard biss titqies bħala tajba, imbagħad titfaċċa l-forma alternattiva li tibda titqies 'żbaljata', 'kerha' u 'ħażina'. Il-forma l-ġdida tibda tintuża spiss u ssir komuni, għalhekk titqies 'devjanti' flok 'ħażina' u fl-aħħar jibdew jintużaw it-tnejn iżda l-forma devjanti tieħu post dik standard. Din id-deskrizzjoni hi meħuda minn Carmel Azzopardi, *Gwida għall-Ortografija* (Malta: Klabb Kotba Maltin, 2007) xvi-xvii.

7 Charles Briffa 2010: komunikazzjoni personali.